

Şarkılarda ölüm

Doç. Dr. Hanefi Özbek

1965'te Sivas'ta doğdu. Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi (1991). Van Kapalı Cezaevi'ne tabip olarak atandı (1991). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık-Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı tabip kadrosuna naklen geçti (1993). Van Türk Müziği Derneği'ni kurdu (1993). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Bölümü'nün kuruluşunda görev aldı (1994). Farmakoloji ve Toksikoloji doktorasının ardından (1998) Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde yardımcı doçent doktor olarak göreve başladı (1998). Sağlık Bakanlığı'na İlaç ve Eczacılık Genel Müdür Yardımcısı olarak geçti (2008). Tıbbi farmakoloji alanında doçent unvanını aldı (2011). Halen İstanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi olan Dr. Özbek, evlidir ve iki çocuk babasıdır.

Biyoloji bilimine göre ölüm, bir canlı varlığın hayati faaliyetlerinin kesin olarak sona ermesidir (1). Ölüm, durdurulmasının ya da önlenmesinin mümkün olmadığı, insanın deneyimleyeceği itiraz kabul etmeyen olaylardan biri olarak evrensel bir olgudur. Ölümün kaçınılmazlığı, zaman olarak belirsizliği, her düşüncede ve her inançtaki insanda, yüzyıllardır şiirlerle, nesirlerle, şarkılarla, inançlarla tanımlanmaya çalışılan, “korkuların en büyüğü”nü yaratmıştır (2). Budizm'e göre ölüm, hiçbir canlı için bir son değildir. Aksine, karma felsefesine göre ruh tekrar tekrar vücut bulur. “Kötü amellerde bulunanların ruhları, ölümden sonra kötü karmalarıyla uzun zaman cehennem azabı görürler ve daha sonra da yeryüzünde yeni bir vücutla doğarlar (3). Gnostik bir din olan Manihaizm'de ise ölüm kavramı, ruhun “beden hapishanesi”nden kurtulması şeklinde anlaşılır. Gnostiklere göre, ilahi âlemin bir parçası olan ruh ölümsüzdür. Ölüm ancak süflü olan maddi varlıklara ve insan söz konusu olduğu zaman beden için geçerlidir (2). Mani dininde de Budizm'de olduğu gibi bir tenasüh düşüncesi vardır. Fakat bu durum Mani dininde sınırlıdır. Öldükten sonra iyi olan ruh ışık âlemine gider. Kötü olan ruh ise önce çeşitli cehennemlerde cezalandırılır, daha sonra ruhu temizlenip kurtuluncaya kadar doğar ve ölür (4). Peki, İslam tasavvufuna göre ölüm nedir? Aşağıdaki cümleler buna bir cevap olabilir: “Ölüm, insanın ilmî kazançlarının imtihan yeridir. Herkes oraya imtihan edilmek üzere gider, ta ki burada tahsil edilmesi icap eden ilimden cevap versin diye... Eğer kendisine tevcih olunan

suallere gereken cevabı verebilirse daha âlâ mevkilere yükselir. Yok, eğer cevaptan aciz kalır da dönerse cehenneme gider. Yani cehennem gibi olan hicran ve firaka atılır” (5).

Şarkılarda ölüm

“Öldükten sonra yaşamak istiyorsanız; ya okunmaya değer şeyler yazın, ya da yazılmaya değer şeyler yaşayın” der Victor Hugo. Bizim insanımız ise roman ve hikâye gibi nesir türü eserlerden ziyade şiir yazmayı, hatta bunu müziğe dökmeyi sever. Roman, hikâye gibi alanlarda, dünya klasikleri arasında belki de bu yüzden önemli bir eserimiz yer almamakta. Cahit Sıtkı Tarancı, Otuz Beş Yaş şiirinde ölümü nasıl da anlatıvermiş; belki de bir romana bile sığmayacak şeyleri aşağıdaki birkaç mısraya serpiştirerek...

Neylersin ölüm herkesin başında.

Uyudun uyanamadın olacak.

Kim bilir nerde, nasıl, kaç yaşında?

Bir namazlık saltanatın olacak,

Taht misali o musalla taşında

Michael Sherman'ın bestesine uyarlanmış bu eseri Nilüfer'in sesinden dinlemeye ne dersiniz (6). Yahya Kemal Beyatlı ise “Sessiz Gemi” isimli şiirinde ölümü şöyle resmediyor:

Artık demir almak günü gelmişse zamandan,

Mechüle giden bir gemi kalkar bu limandan.

Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol;

Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol.

*Rihtimde kalanlar bu seyahatten elemli,
Günlerce siyah ufka bakar gözleri nemli.
Biçare gönüller! Ne giden son gemidir bu!*

Hicranlı hayatın ne de son matemidir bu!

*Dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler;
Bilmez ki giden sevgililer dönmeyecekler.*

Birçok gidenin her biri memnun ki yerinden,

Birçok seneler geçti; dönen yok seferinden.

Christian Delagrangé'in “Sans toi je suis seul” adlı eserinin müziğine Yahya Kemal'in sözlerinin giydirildiği bu eseri Hümeysra seslendiriyor (7).

Ölüm kavramı, insan dünyasında pek çok duygunun alevlenmesine sebep olmaktadır. Bu duygulardan biri de insanın kendisini bu dünyada bir “garip” olarak hissetmesidir denilebilir. Bu duyguyu, Yunus Emre'nin aşağıda bir kuplesini verdiğimiz şu enfes şiiri, herhalde en iyi ifade eden eserlerden olsa gerek:

Bir garip ölmüş diyeler

Üç günden sonra duyular

Soğuk su ile yuyalar

Şöyle garip bencileyin

Esin Afşar'ın sesinden bu eseri dinlemelisiniz (8).

Ölüm bazen ümitsizliği, çaresizliği, gurbeti ifade etmede kullanılmıştır. Nida Tüfekçi'nin derlediği, Yozgat-Akdağma-

deni Türküsü bu hisleri anlatır en ince yerinden:

*Hastane önünde incir ağacı
Doktor bulamadı bana ilâcı
Baştıbip geliyor zehirden acı
Garip kaldım yüreğime derdoldu
Ellerin vatanı bana yurdoldu*

...
*Mezarımı Kazın Bayıra Düze
Yönünü Çevirin Sıladan Yüze
Benden Selâm Söylen Sevdüğimize
Başına Koysun Karalar Bağlasın
Gurbet Elde Kaldım Diye Ağlasın*

Bu Türküyü Zara'nın sesinden dinlemeniz tavsiye olunur (9).

Ayrılığın, yoksulluğun ve ölümün anlatıldığı şu Karacaoğlan şiiri, insanı yüreğinin bilmem ki neresinden tutar da çarpar; bir oraya, bir buraya:

*Vara vara vardım ol kara taşta
Hasret ettin beni kavim kardaşa
Sebeup ne gözden akan kanlı yaşta
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm*

...
*Nice sultanları tahttan indirdi
Nicesinin gül benzini soldurdu
Nicerin gelmez yola gönderdi
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm*

...
*Karac'oğlan der ki kondum göçülmez
Acıdır ecel şerbeti içilmez
Üç derdim var birbirinden seçilmez
Bir ayrılık bir yoksulluk bir ölüm*

Bu eseri Neşet Ertaş'ın bestesi ve Zara'nın yorumu ile dinleyebileceğiniz gibi (10) Ersen ve Dadaşlar'ın farklı bir bestesi ile de kana kana içebilirsiniz (11).

1980'li yıllarda TRT'de "Hacı Arif Bey" isimli, Ahmet Özhan'ın rol aldığı bir yerli dizi yayınlanmıştı. Bu dizide, eşi Zülf-i Nigâr Hanım'ın ölümü üzerine Hacı Arif Bey, sözleri Namık Kemal'e ait olan Segâh makamında bir şarkı bestelemişti. En az 150 sene önce bestelenmiş olan bu şarkıyı bugün bile epey bir insan hatırlamakta, hatta mırıldanabilmektedir. Hacı Arif Bey bu şarkıyı Padişahın huzurunda okuduğunda, hem dizideki Padişah ve maiyeti, hem de diziyi izleyen tüm televizyon izleyicisi, yani bizler, sanki koro şefi "hadi ağlayın" demişçesine hep birlikte ağlamıştık. Şiir ve müziğin birbirine mükemmelen yakıştığı bu muhteşem bestenin sözlerini aşağıda bulabilirsiniz:

*Olmaz ilâc sine-i sad-pâreme
Çare bulunmaz bilirim yâreme*

*Baksa tabîbân-ı cihan çareme
Çare bulunmaz bilirim yâreme*

...
*Kastediyor tîr-i müjen canıma
Gözleri en son girecek kanıma
Şerh edemem hâlimi cananıma
Çare bulunmaz bilirim yâreme*

Bu şarkıyı Ahmet Özhan'ın sesinden dinlemek ayrı bir güzellik olsa gerek (12):

Bazen ölüm şarkıları bile insanları tebesüm ettirebilir. 1970'li yılların sonlarında TRT sanatçıları bir hastaneye gitmişler ve oradaki kanser hastalarının moralini yükseltmek amacıyla bir konser veriyorlar. Bizler de sadık birer televizyon izleyicisi olarak siyah-beyaz ekranın karşısında ilgiyle izliyoruz (o yıllarda internet ve cep telefonu yok; e-mail, Facebook, hatta Whatsapp bile yok!). Kanserli hastalar için icra edilen eserlerden birinin sözleri şöyle:

"Bir ihtimâl daha var, o da ölmek mi dersin".

Hastaların durumuna mı, yoksa bu trajikomik duruma mı üzülürsünüz. Ya da bir yandan üzülürken bir yandan da bu acayip duruma güler misiniz? Tercih size bırakıyoruz efendim.

Sözleri ve bestesi Osman Nihat Akın'a ait olan Nihâvend makamındaki bu duygu yüklü eserin sözleri aşağıdaki gibidir:

*Bir ihtimâl daha var, o da ölmek mi dersin
Vuslatın başka âlem, sen bir ömre bedelsin
Sükût etme nazlı yâr, beni mecnun edersin
Vuslatın başka âlem, sen bir ömre bedelsin*

Müzeyyen Senar'ın sesinden bu eseri mutlaka dinleyin (13).

Sözleri Orhan Seyfi Orhon'a, bestesi Hayri Yenigün'e ait Segâh makamındaki şarkı, "ölüm-vuslat arzusu" ilişkisini belki de en güzel ifade eden eserlerden biri:

*Ölürsem yazıktır sana kanmadan,
Kollarım boynunda halkalanmadan
Bir günüm geçmiyor seni anmadan
Derdine katlandım hiç usanmadan
Diyorlar kül olmaz ateş yanmadan
Denizler durulmaz dalgalanmadan.*

...
*Saadet benziyor boş bir seraba
Düşüyor her seven gönül azaba
Gelmiyor çekilen dertler hesaba*

*Diyorum sebep ne bu ıstıraba
Diyorlar kül olmaz ateş yanmadan
Denizler durulmaz, dalgalanmadan*

Bu güzel eseri Zeki Müren'den dinlemek ayrıcalığı için şu adrese müracaat ediniz (14).

Şarkılarda ölüm konusu daha sayfalarca yazılsa; söylenecek sözün, icra edilecek müziğin kolay kolay tükenmeyeceği bir alan. Dilerseniz sözü burada hitama erdirelim. Cenabı Allah herkese hayırlı bir ömür, hayırlı bir ölüm nasip etsin. Hoşça kalın efendim.

*Ölüm, âh ölüm,
Senden kaçır mıydım hiç,
Ucunda ayrılık olmasa.*

...
*Ölüm, âh ölüm,
Seni bekler miydim hiç,
Ucunda kavuşmak olmasa.*

Kaynaklar

1) <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96%C3%BCm> (Erişim Tarihi: 03.08.2015)

2) Demirsoy, A. ve Bozcuk, A.N. (1997). Ölümün Evrimsel Öyküsü. Geriatri. (Eds.Y. Gökçe-Kutsal, M. Çakmakçı, S. Ünal). Hekimler Yayın Birliği, MedicoGraphics, Ankara, s. 1-6.

3) Sankçioğlu, Ekrem (2000). Başlangıcından Günümüze Dinler Tarihi. 3. Baskı. Isparta.

4) Tokyürek, Hacer (2009). Eski Uygur Türkçesinde "Ölüm" Kavramı ile İlgili İfadeler. Bilig Yaz, sayı 50: 169-198.

5) Ken'an Rifai (2000). Sohbetler. Kubbealtı Yayınevi, İstanbul, s. 24.

6) <http://www.mp3indir.com/12012-mp3-niluferyas-otuzbes-indir.html> (Erişim Tarihi: 03.08.2015)

7) <http://indimp3.biz/indir/16d454719d6ba3e066982698191e129d/0/humeyra-sessiz-gemi.html> (Erişim Tarihi: 03.08.2015)

8) <http://www.izlesene.com/video/esin-afsar-soyle-garip-bencileyin/7841499> (Erişim Tarihi: 03.08.2015)

9) <http://www.izlesene.com/video/zara-hastane-onunde-incir-agaci/7026686> (Erişim Tarihi: 03.08.2015)

10) <http://www.izlesene.com/video/zara-bir-ayrılık-bir-yoksulluk-bir-olum/6990251> (Erişim Tarihi: 03.08.2015)

11) <https://www.youtube.com/watch?v=NnWtC-9GfWc> (Erişim Tarihi: 03.08.2015)

12) http://www.dailymotion.com/video/x180gf3_ahmet-ozhan-olmaz-ilac-sine-i-sad-pareme_music (Erişim Tarihi: 03.08.2015)

13) <http://www.izlesene.com/video/muzeyyen-senar-bir-ihimal-daha-var/7237266> (Erişim Tarihi: 03.08.2015)

14) <http://www.izlesene.com/video/zeki-muren-olursem-yaziktir-sana-kanmadan/8160605#> (Erişim Tarihi: 03.08.2015)